

2016-01-11

Dnr U2014/07505/F

Regeringskansliet  
Utbildningsdepartementet  
103 33 Stockholm

## Remissvar: Research quality evaluation in Sweden – FOKUS

### Sammanfattning

Forte anser att:

- det är angeläget att utforma system för utvärdering av lärosäten som tillämpas generellt i landet
- varje system för utvärdering av lärosäten bör vara en mix av kvantitativa och kvalitativa bedömningar
- FOKUS utgör en bra diskussionsgrund för utveckling av system för värdering av lärosäten, men vissa delar av förslaget bör diskuteras ytterligare samtidigt som pilottest görs av valda delar
- SCBs indelning i ämnesområden beskriver inte adekvat lärosätenas organisation och strategiska inriktningar, varför fördelningen av paneler på forskningsområden bör diskuteras ytterligare
- fördelningen 70-15-15 kan diskuteras, och en högre andel för kvalitetsutveckling och samhällsnytta bör övervägas
- det är rimligt att som nu låta 20 % av medlen initialt fördelas efter ett bedömningssystem, men målsättningen bör vara att relativt snabbt gå mot en ökad andel av medel som fördelas på ett sådant sätt.

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Forte, har som samrådspart följt arbetet med FOKUS, och har haft möjlighet att under resans gång lämna synpunkter. Vi förutsätter också att samråd mellan de olika statliga forskningsfinansiärerna också kommer att ske i det fortsatta arbetet med utveckling och testning av de olika metoder för kvalitetsutvärdering och medelsfördelning som diskuteras i rapporten. Därför begränsar vi oss här till att ge allmänna synpunkter på rapporten och dess huvudsakliga förslag till fortsatt arbete med dessa frågor.

**Swedish Research Council for Health, Working Life and Welfare**

**Address** Box 894, SE-101 37 Stockholm · **Visiting address** Östra Järnvägsgatan 27

**Phone** +46 8 775 40 70 **Fax** +46 8 775 40 75

**Org.nr** 202100-5240 **E-mail** forte@forte.se **www.forte.se**

Forte delar en av rapportens grundläggande värderingar, nämligen att varje utvärdering av lärosäten måste bygga på en blandning av kvalitativa och kvantitativa kriterier. Hittillsvarande fördelning av medel utifrån bibliometriska index har kritiserats från många håll, och är inte i linje med internationell utveckling av metoder för att utvärdera forskning och forskningsmiljöer. FOKUS är en mycket ambitiöst genomfört utredningsarbete för att visa på hur man med en blandning av mätmetoder och kriterier kan göra mer heltäckande bedömningar av lärosätens kvalitet.

Flera omfattande utvärderingar av lärosäten har redan gjorts i Sverige, till betydande kostnad och med olika inriktning och utformning. Det finns starka argument för att skapa en mall för utvärdering som kan tillämpas generellt i landet, inte minst av kostnads- och effektivitetsskäl, som redovisas i rapporten. Utöver syftet att vara grund för medelsfördelning är det således ett värde i sig att en enhetlig modell tas fram för kvalitetsutvärdering av lärosäten. Förutom i Sverige finns nu en omfattande erfarenhet av nationella modeller för utvärdering av universitet, och den sammanställning som görs av internationella erfarenheter är mycket värdefull, och uppföljning av internationella erfarenheter bör göras i samband med det fortsatta utvecklingsarbetet av en svensk modell.

Forte instämmer med rapportens inledande förklaring om att kvalitetsutvärdering i sig har ett värde, under förutsättning att den sker på ett transparent sätt, och med metoder som stöds av de som blir föremål för utvärdering. "Peer review" system (på svenska ibland kallat kollegial granskning) är ett etablerat system för fördelning av forskningsmedel och bedömning av publikationer, och det är rimligt att granskning av lärosäten görs genom kollegial granskning. Som rapporten tydligt visar genereras stora mängder data från varje forskargrupp och institution på varje lärosäte, så även det som ska bedömas kvalitativt måste utgöras av data som finns tillgängliga i databaser. Rapporten ger exempel på vilka databaser som kan användas; inte bara publikationsdatabaser, utan exempelvis UHÅs, SCBs och VRs data om doktorandutbildning, personal och externa anslag. Att utveckla metoder för att extrahera data som är valida och tillförlitliga kräver ytterligare utvecklingsarbete och testning, varför de rätt detaljerade procedurer som beskrivs på olika håll i rapporten bör ses som förslag att testa och utveckla.

Att internationellt sammansatta paneler engageras för att utvärdera lärosätena är naturligt, men varje sådant system är mycket komplext och formerna för granskning och panelernas sammansättning måste diskuteras noga, och testas stegvis. Grundförslaget i FOKUS är att granskningen bygger på paneler som sätts samman utifrån SCBs indelning i ämnesområden. I rapporten nämns att systemet inte är idealt, men det enda praktiskt möjliga. Lärosäten har olika organisation, och kan profilera sig på andra sätt, utifrån teman och tvärvetenskapliga arbetssätt. Enligt förslaget ska tvärvetenskap särskilt beaktas av panelerna, men Forte menar ändå att man bör överväga alternativa system för panelernas arbetssätt. Vi inser att det inte finns någon enkel modell för detta, men man skulle exempelvis kunna låta lärosäten delta i en process där de beskriver sin organisation och kan påverka panelutformningen. Visserligen försvåras jämförbarheten, men den svårigheten skulle ändå uppkomma i FOKUS-modellen mellan lärosäten med olika organisation och profilering.

Forte instämmer i förslaget att ha tre komponenter eller domäner för bedömning; vetenskaplig/konstnärlig kvalitet, lärosätets arbete med kvalitetsutveckling samt samhällsrelevans, och nyttiggörande ("impact") av forskning. Förslaget är att resultat från de tre domänerna bör sammanvägas enligt modellen 70 % - 15 % - 15 %. Forte instämmer i att vetenskaplig kvalitet kan ha

en högre andel, men menar att man bör överväga att öka andelen för samhällsrelevans/nytta. De erfarenheter från andra länder som redovisats i rapporten talar för att bedömning av "impact" har ansetts viktigt och snarast getts ökad betydelse under senare år. En andel på 20 % anges från det brittiska systemet, och detta ter sig rimligt också för Sverige. Andelen som bedöms i komponenten kvalitetsutveckling beror lite på vad man lägger in där. Tillgång till infrastruktur nämns i rapporten, men förefaller placeras i domänen vetenskaplig kvalitet. I samband med att vi i Sverige nu ser över systemet för finansiering av och samverkan kring infrastrukturer vore det lämpligt att ha med sådant arbete inom domänen kvalitetsutveckling. I detta skulle kunna ingå lärosätets roll som värd för infrastrukturer, hur tillgängliga dessa är för forskare, i vad mån man ingår i konsortier för infrastrukturer, etc. Om detta skulle inkluderas i domänen kvalitetsutveckling skulle det vara rimligt att utöka även denna till exempelvis 20 %. Med dessa exempel menar Forte att fördelningen 70-15-15 bör kunna vara föremål för ytterligare diskussion.

Forte går inte in här på de diskussioner som förs om mätmetoder inom de olika domänerna. Bra exempel ges, och omfattande underlag har tagits in från erfarenheter från andra länder. Forte förutsätter att ytterligare diskussion och samråd kommer att ske om metoder och kriterier. Exempelvis läggs stor vikt vid fallstudier vid bedömning av samhällsrelevans och nytta. Här kan dock nämnas att det finns exempel på hur man från databaser också kan ta fram gråzonlitteratur och kvantitativa data på forskningens genomslag i annat än vetenskaplig litteratur. Inom detta område finns inga enkla lösningar, utan bör som nämnts utvecklas genom pilottester.

Fokusrapporten bygger på att 20 % av medlen till lärosäten fördelas utifrån kvalitet enligt den modell som diskuteras. Forte instämmer med rapportens allmänna bedömning att ett system med utvecklade metoder för kvalitetsutvärdering har ett värde i sig och ett kvalitetsfrämjande syfte. Dock hade det varit värdefullt med en diskussion också om hur man ser på fördelning utifrån kvalitet, och hur stor andel denna bör utgöra. Detta diskuteras heller inte ingående i exemplen från andra länder. Forte menar att den frågan också bör tas in i diskussionen, och att en målsättning bör sättas om att denna andel höjs när väl ett system är på plats som visar sig fungera och har acceptans i forskarsamhället.

Beslut i lärendet har fattats av generaldirektör Ewa Ståldal efter föredragning av huvudsekreterare Peter Allebeck



Ewa Ståldal  
Generaldirektör